

Sofija Čiurlionienė- Kymantaitė

SOFIJA ČIURLIONIENĖ-KYMANTAITĖ (1886–1958) – prozininkė, poetė, dramaturgė, valstybės veikėja, vertėja, publicistė, spaudos bendradarbė, redaktorė, literatūros istorikė ir kritikė, meno veikėja, pedagogė, jaunimo auklėtoja, lietuvių papročių bei tautodailės puoselėtoja, Vakarų kultūros sklaidėja, Žemaičių rašytojų sambūrio (1936–1944) narė, kompozitoriaus ir dailininko Mikalojaus Konstantino Čiurlionio (1875–1911) žmona, rašytojos, vertėjos Danutės Čiurlionytės-Zubovienės (1910–1995) motina.

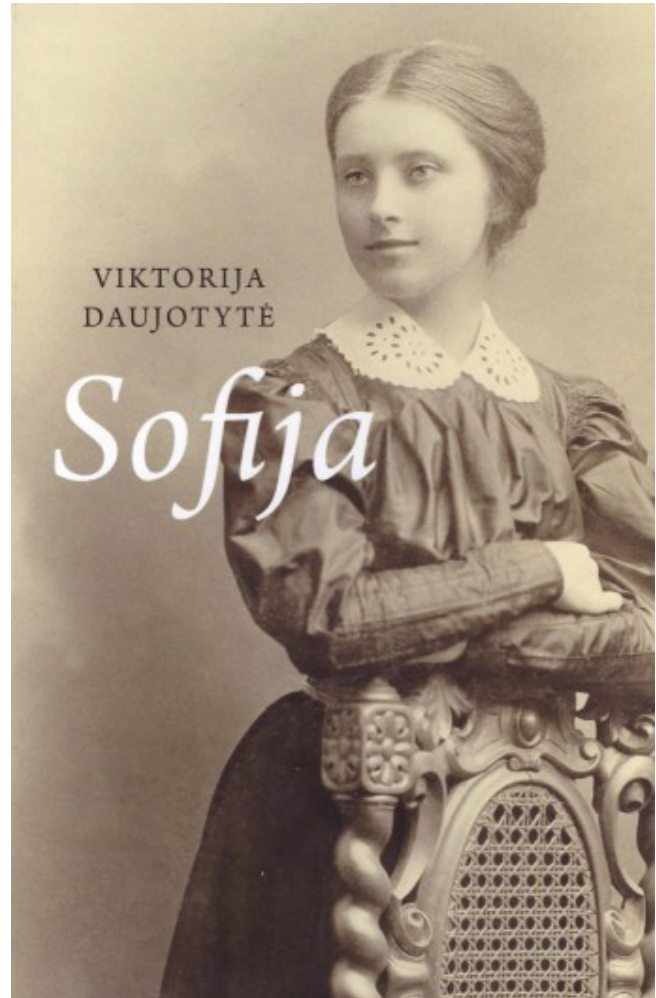
Ji gimė 1886 m. kovo 13 d. Joniškyje – savo žemės neturėjusių, neturtingų bajorų šeimoje. Mama – Elžbieta Jarulaitytė-Kymantienė (1858–1937), tėvas – Leonas Kymantas (1842–1919).

1893-aisiais jos tėvai, norėdami pagerinti savo šeimos materialinę padėtį, įsikūrė Kuliuose (Plungės r.) pas Sofijos mamos brolių – kleboną Vincentą Jarulaitį. Šis Sofijos tėčiui sudarė galimybę ūkininkauti klebonijos ūkyje, o mamai – šeiminkauti klebonijoje.

Kuliuose Sofija, bendraudama su dėde, kitais artimaisiais, miestelio vaikais, greitai išmoko kalbėti žemaitiškai. Čia ji, globojama dėdės klebono V. Jarulaičio, ėmė privačiai mokytis bendrųjų lavinimosi disciplinų ir muzikos.

Lemtinga Sofijos gyvenime buvo jos 1898 m. pažintis su kunigu ir rašytoju, visuomenės veikėju, tuometiniu Kulių vikaru Juozu Tumu-Vaižgantu, tapusiu jos pirmuoju lietuvių kalbos mokytoju. Iki to laiko ji mokėjo skaityti ir rašyti tik lenkiškai bei šiek tiek rusiškai. 1899 m. J. Tumas-Vaižgantas ją nusivežė į Palangoje vykusį vakarą, kurio metu pirmą kartą buvo viešai parodytas lietuviškas spektaklis Lietuvoje – Keturakio „Amerika pirtyje“. Tas vakaras jos gyvenime padarė didžiulę įtaką, paskatino ne tik dar labiau domėtis lietuvių kalba ir jos mokytis, bet ir pačiai pradėti lietuviškai kurti.

Vėliau Sofija mokėsi Palangos mergaičių pra-

2016 m. Vilniuje išleistos Viktorijos Daujotytės knygos „Sofija“ viršelis. Nuotraukoje – Sofija Čiurlionienė-Kymantaitė 1907 metais. Fotografas nežinomas

džios mokykloje, Sankt Peterburgo šv. Kotrynos pensione (gimnazijoje), Rygos lietuvių gimnazijoje. Rygoje ji pradėjo bendrauti su inteligento Prano Mašiotto šeima. Jų namuose ji dalyvaudavo slapto mokiinių savišvietos ratelio susibūrimuose, juose pradėjo skaityti savo sukurtus pirmuosius eilėraščius.

1904-aisiais, baigusi Rygos gimnaziją, Sofija išvyko į Krokuvą (Lenkija). Iš pradžių ji planavo čia mokytis medicinos, tačiau persigalvojo ir Krokuvos universitete pradėjo studijuoti filosofiją bei literatūrą. Čia ji įsijungė ir į visuomeninę veiklą, tapo „Rūtos“ draugijos nare.

Savo kūrybą pradėjo publikuoti 1905-aisiais – pirmas išspausdintas jos kūrėlis (eilėraštis-proza „Palangos jūra“) pasirodė „Lietuvių laikraštyje“.

Studijuodama ryšių su Lietuva nenutraukė. 1905 m. ji dalyvavo Didžiajame Vilniaus Seime. Tuo laikotarpiu S. Čiurlionienė-Kymantaitė buvo

oficialiosios buržuazinės ideologijos šalininkė, nors ir nepritarė visoms jos nuostatoms.

1907-aisiais, iki studijų baigimo likus vos metams, dėl susiklosčiusių įvairių aplinkybių mokslą jai teko nutraukti ir grįžti į Lietuvą. Čia vėl ją globojo J. Tumas-Vaižgantas, pataręs įsidarbinti naujai įsteigto laikraščio „Viltis“ redakcijoje, toliau ją mokęs lietuvių kalbos ir padėjęs tobulinti rašymo stilių. Sofija „Viltyje“ skelbė savo straipsnius, knygų recenzijas. Čia dirbdama ji susipažino su jos pačios savo gyvenimo mokytoju vadintu kalbininku Jonu Jablonskiu.

Laikui einant Sofija vis aktyviau įsijungė į visuomeninio moterų sąjūdžio veiklas. 1907-aisiais, būdama dvidešimt vienerių metų amžiaus, ji jau dalyvavo pirmajame Lietuvos moterų suvažiavime Kaune ir jame skaitė pranešimą. Šiame suvažiavime kartu su ja buvo ir rašytojos, visuomenės veikėjos Julija Beniūševičiūtė-Žymantienė-Žemaitė, Gabrielė Patkevičaitė Bitė, daug kitų iškilų asmenybių.

Sofija su kompozitoriumi ir dailininku M. K. Čiurlioniu susipažino 1907-aisiais Vilniuje vykusios pirmosios lietuvių dailės parodos atidarymo metu. Ji Mikalojui tapo tuo žmogumi, kuris paskatino jį mokytis lietuvių kalbos ir domėtis Lietuvos istorija. Jie buvo jauni, jų pasaulėžiūra, pomėgiai panašūs, tad draugystė greitai peraugo į meilę. Sofija ir Mikalojus Konstantinas susituokė 1909 m. sausio 1 d. Šateikių bažnyčioje (Plungės r.).

Šeimyninio gyvenimo laimė ilgai nesitęsė, nes tais pačiais

Sofijos Čiurlionienės-Kymantaitės mama Elžbieta Jarulaitytė-Kymantienė (1858–1937) 1890 m. Rygoje. C. Šulco nuotrauka ir tėvas – Leonas Kymantas (1842–1919) 1883 m. Palangoje. Fotografas V. Mongirdas (?). Nuotraukos iš Maironio lietuvių literatūros muziejaus rinkinių

1909-aisiais Mikalojus susirgo. Sofija jį palydėjo gydytis į netoli Varšuvos buvusius Pustelninkus, o pati laikinai apsistojo pas netoli Minsko (Baltarusija) gyvenusią studijų draugę Čarnockaitę.

Tais metais ji vis dažniau paimdavo į rankas plunksną. Buvo pilietiška, jai buvo artimos humanizmo idėjos, prioritetus teikdavo mokslui ir kultūrai, gyventojų švietimui. 1909-aisiais Sofija rašė: „Jeigu netikėčiau, kad yra mumyse paslėptos užuomazgos geresnio, aukštesnio, tobulesnio gyvenimo – nerašyčiau visai. Tikiu, jog reikia pastatyti ant kojų tikrai kultūrinis žmogus, o visuomenė atsistos pati ir pradės žydėti jos darbai“.

1910 m. birželio 12 d. Sofija pagimdė dukrelę Danutę ir, kiek sustiprėjusi, sugrįžo į Lietuvą. Įsikūrė Kaune.

1911 m. M. K. Čiurlionis susirgo plaučių uždegimu ir tų pačių metų balandžio 10 d. mirė; užgeso savo dukters taip ir nepamatęs.

S. Čiurlionienė-Kymantaitė po vyro mirties su dukrele Danute gyveno Kaune. Dukrytei kiek paūgėjęs, ji pradėjo dėstyti lietuvių kalbą ir literatūrą švietimo draugijos „Saulė“ mokytojų kursuose.

Prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui, Sofija, kaip ir daugelis kitų lietuvių inteligentų, atsidūrė Voronežo pabėgėlių centre. Čia ji įsijungė į švietiejišką ir kultūrinę veiklą. Kai iš Kauno į Voronežą buvo perkelti lietuvių mokytojų „Saulės“ kursai, Sofiją pakvietė dėstyti juose. Pasiūlymą ji priėmė. Dėstydamą ji papildomai dar dirbo mokytoja lietuvių mergaičių gimnazijoje. Tuo pat metu Sofija savarankiškai toliau gilino savo pedagogines žinias, rašė pedagogikos, vaikų ugdymo ir

(Nukelta į 24 p.)

Sofija ir Mikalojus Konstantinas Čiurlioniai apie 1909 m. Fotografas nežinomas. Fotoreprodukcija iš RKIC archyvo

kt. klausimais, parengė spaudai lietuvių literatūros vadovėlių ciklą, straipsnių rinkinį „Iš mūsų literatūros“ (išleistas 1913 m.). Tais metais Vilniuje buvo išspausdinta ir jos žemaitiškai parašytų apsakymų knygelė „Pasipasakojima“.

Dirbdama mokytoja ji rašė dar ir mokyklų teatrą skirtus dramos kūrinis, tuos spektakliukus pati ir režisuodavo.

Karo metais Sofiją ėmė kamuoti kojos nervo uždegimas, tad 1916 m. ji gydėsi Lipecke, 1917 m. vasarą – Duhoje, kiek vėliau – prie Juodosios jūros. Visą tą laiką ji daug rašė. 1918 m. pasirodė jos spaudai parengtas vadovėlis „Lietuvių literatūros istorijos konspektas“ bei „Lietuvių literatūros istorijos konspekto chrestomatija“.

1918-aisiais, pasibaigus karui, Sofija su dukrele grįžo į Lietuvą. Pasisvečiavusi pas tuo metu Vieکشniuose (Akmenės r.) gyvenusius tėvus, ji išvyko į Vilnių ir įsikūrė ten, tačiau ilgai čia neužsibuvo. 1919 m., kai Vilnių užėmė Lenkijos kariuomenė, ji persikėlė į Kauną, ten įsidarbino Kauno apsaugos ministerijos Švietimo skyriuje. Papildomai

Sofija ir Mikalojus Konstantinas Čiurlioniai apie 1909 m. Fotografas nežinomas. Fotoreprodukcija iš RKIC archyvo

dirbo „Mūsų žinyno“ bei „Kario“ redakcijose. Tuo laikotarpiu „Karių kalendoriuje“ ir „Laiškuose kareiviams“ ji paskelbė nemažai straipsnių mokslo, pilietiškumo, moralės temomis, Kauno karo mokyklos užsakymu rengė chrestomatijas. Ji daug dirbo ir kaip lektorė – skaitydavo paskaitas kariams Lietuvos kariuomenės daliniuose. Šis jos darbas buvo aukštai įvertintas – 1927 m. už nuopelnus Lietuvai, susijusius su kariuomenės švietimu, Sofija apdovanojta Vyties kryžiaus 2-os rūšies 3-iojo laipsnio ordinu.

Palaiptamui įtemptas darbas ją ėmė sekinti. Susirgusi išvyko gydytis į Berlyną. Grįžusi lankėsi Žagarėje, Palangoje, trumpam buvo apsistojusi Vieکشniuose, o 1923-aisiais vėl įsikūrė Kaune. Čia ji iš karto norėjo dirbti Vytauto Didžiojo universitete (1922–1930 m. – Lietuvos universitetas), tačiau nebuvo baigusi universiteto Krokovoje, todėl šį karjeros laiptelį įveikė tik padedant Jonui Jablonskiui, universiteto rektoriui Vincui Čepinskiui ir Vincui Krėvei-Mickevičiui. Įsidarbino etatine lietuvių kalbos lektore universiteto Humanitarinių mokslų fakultete. Čia ji 1925–1938 m. dėstė lietuvių kalbą ir lietuvių kalbos dėstymo metodiką. Tuo pačiu laikotarpiu ji dirbo ir papildomai – lietuvių kalbą dėstė Valstybės teatro Vaidybos mokykloje.

Kaune Sofija daug dėmesio skirdavo ir savo kūrybai. Tuo laikotarpiu gimė keletas jos naujų pjesių, garšioji pasaka „Dvylika brolių juodvarniais laksčiusių“.

Gyvendama Kaune Sofija aktyviai dalyvavo ir miesto visuomeniniame, kultūriniame gyvenime, palaikė glaudžius ryšius su Vydūnu, Jonu Jablonskiu, daugeliu kitų ano metų šviesuolių, mokslo,

kultūros ir visuomenės bei politikos veikėjų.

1926 m. Kaune pradėjo garsėti rašytojos namuose vykdamą kalbininkų ir vertėjų susirinkimai – vadinamieji „Čiurlionienės šeštadieniai“. Juose dažniausiai būdavo nagrinėjami vertimai. Tokių susibūrimų iniciatorė buvo pati Sofija ir pedagogas, kalbininkas, vertėjas, vadovėlių autorius Jurgis Talmantas. Žinoma, kad „Čiurlionienės šeštadieniuose“ lankydavosi Kazys Bizauskas, Viktoras Kamantauskas, Vincas Mykolaitis-Putinas, Salomėja Nėris, Antanas Salyš, Vanda ir Balys Sruogai, Mykolas Vaitkus, daug kitų iškilų ano meto Kauno inteligentų. Savo kūrybą, vertimus skaitydavo ne tik jie, bet ir į susibūrimus pakviesti jaunieji kūrėjai. Po tokių susibūrimų dažnai Kauno „Sakalo bendrovės“ spaustuveje būdavo išleidžiamas Sofijos ir jos namuose vykusių šeštadienių pasibuvimų dalyvių redaguojamas laikraštis „Gimtoji kalba“, kuris greitai tapo populiarius tarp skaitytojų. Šis laikraštis vėliau buvo perduotas naujai įsikūrusios „Lietuvių kalbos draugijos“ žniai. Jos veikloje dalyvavo ir laikraštį toliau padėjo leisti „Čiurlionienės šeštadienių“ dalyviai.

1929-aisiais Lietuvos Vyriausybė Sofiją paskyrė Tautų Sąjungos delegacijos nare (šioje delegacijoje ji buvo vienintelė moteris, turėjusi balso teisę). Šias pareigas ji ėjo 1927–1937 metais. 1929–1931 ir 1935–1938 m. ji dalyvavo Ženevoje

Vydūnas ir Sofija Čiurlionienė-Kymantaitė (abu stovi pirmoje eilėje centre) apie 1930 m. tarp Tilžės jaunimo ir svečių. Pirmoje eilėje pirmas iš kairės – spaustuvėjas A. Jagomastas. Fotografas nežinomas. Nuotrauka iš Maironio lietuvių literatūros muziejaus rinkinių

Sofija Čiurlionienė-Kymantaitė (sėdi centre) apie 1934 m. kartu su kitais Tautų Sąjungos atstovo priėmimo dalyviais. A. Smečėausko nuotrauka iš Maironio lietuvių literatūros muziejaus rinkinių

vykusiuose Tautų Sąjungos posėdžiuose, dirbo šios sąjungos Socialinės globos komisijoje. Mokėdama lietuvių, lenkų, rusų, prancūzų ir vokiečių kalbas, būdama intelektualė ir visuomeniška Sofija puikiai atlikdavo savo pareigas. Ji buvo ir aktyvi moterų tarptautinio judėjimo narė, dalyvaudavo tarptautiniuose moterų suvažiavimuose. 1932 m. Sofijai buvo suteiktas Neolithuanų

korporacijos garbės narės vardas. Tais pačiais metais ji tapo Lietuvos skaučių seserijos vade (šias pareigas ėjo 1932–1936 m.). Dalyvaudama Šveicarijoje vykusioje Adelbodeno skautų stovykloje ji susipažino ir susibičiuliavo su Pasaulinės skautų organizacijos įkūrėju Roberto Baden-Powell žmona skautininke Olave, 1933 m.

(Nukelta į 26 p.)

Sofija Čiurlionienė-Kymantaitė 1956 metais.
Fotografas Vladas Zubovas

kartu su su Baden-Powell šeima ir 650 britų skautų garlaiviu „Calgaric“ keliavo po Baltijos jūrą, lankė skautiškas organizacijas, dalyvavo Palangoje vykusių Lietuvos skautų Tautinės stovyklos renginiuose, į kuriuos buvo atvykęs ir tuometinis Lietuvos prezidentas Antanas Smetona, Palangos burmistras Jonas Šliūpas.

1933–1934 m. Sofija dirbo žurnalo „Gimtoji kalba“ redaktore. 1938 m. pablogėjus sveikatai, Sofija atsisakė pedagoginio darbo, tačiau ir toliau palaikė ryšius su mokslo ir švietimo įstaigomis, jaunimu, skaitydavo paskaitas švietimo ir literatūros temomis.

1940 m. ji tapo Lietuvos rašytojų sąjungos nare.

Sovietams užėmus Lietuvą, jos lūkesčiai, kad valdžia suteiks daugiau laisvės kultūrai, per trumpą laiką subliuško. Prasidėjus trėmimams, daug jos pažįstamų, draugų ir artimųjų buvo išvežta į Sibirą. Tai jai buvo skaudus smūgis.

Antrojo pasaulinio karo metais Sofija pagal išgales stengdavosi padėti žydų šeimoms – keletą jų slėpė net savo namuose. „Esu pasiruošusi padėti, nors tai žaidimas su mirtimi“, – tąsyk rašė ji.

Karo metais ir pati Sofija su Zubovų šeima (jos dukra Danutė buvo ištėkėjusi už Vladžio Zubovo, gyvenant santuokoje jiems gimė dukra Dalia, sūnūs

Kostas ir Vytautas) kurį laiką nuo bombų slėpėsi požeminėje slėptuvėje.

1944-aisiais, artėjant frontui, Sofija, kad ir buvo bičiulių raginama pasitraukti į Vakarų, nutarė pasilikti Lietuvoje. Po karo ji atsidėjo kūrybai. Tuo laikotarpiu gimė jos poemos „Giria žalioji“, „Mūsų jauja“, „Vaiva“. Paskutiniais savo gyvenimo metais pradėjo rašyti „Žemaitišką poemą“. Pokario metais, kai tik atsirado galimybė, ji užmezgė ryšius su tremtiniais ir juos palaikė ne tik moraliai, bet ir materialiai.

1956-aisiais, rašytojos jubiliejiniais septyniasdešimtais metais, jai pačiai inicijuojant, buvo išleisti trys jos „Rinktinių raštų“ tomai, kuriuose išspausdinti grožiniai kūriniai. Tuos raštus ji pati sudarė. Tais metais jubiliejaus proga rašytoja gražiai buvo pagerbta Kauno viešojoje bibliotekoje surengtame iškilmingame minėjime, kuriame Sofija kalbėjo apie meilę gimtajai kalbai ir pareigą ją saugoti.

Mirė Sofija Čiurlionienė-Kymantaitė 1958 m. gruodžio 1 d. Kaune, palaidota Petrašiūnų kapinėse.

Turtingas jos rašytinis palikimas. Sofija sukūrė didelį pluoštą eilėraščių, tautosakines poetas „Giria žalioji“, „Vingurgurklė“. Rašė ir apysakas (garsiausia „Šventmarė“), pasakas, monologus, apsakymus žemaičių kalba, dramos kūrinius, tarp kurių žymiausi – drama apie knygnešius „Aušros sūnūs“, komedija „Pinigėliai“. Parašė ir apsakymų lietuvių kalba. Paliko nebaigtą romaną „Bundanti žemė“ ir „Žemaitišką poemą“, kurią, kaip jau minėta, rašė žemaičių kalba. Tarp jos žymiausių į lietuvių kalbą išverstų užsienio šalių kūrėjų darbų – Žano Batisto Moljero „Šyktuolis“, „Tartiufas“, „Don Žuanas“, Gustavo Flobero „Ponia Bovari“. Sofija buvo lietuviškai spaudai parengtos Homero „Iliados“ vertimo redaktorė.

Daug jos kūrybos paskelbta almanachuose, rinkiniuose „Aukštyn“, „Gabija“, „Lietuvos vaikas“, „Lopšelis“, „Pirmasai baras“. Ji buvo ir tarp žemaičių, savo kūrybą paskelbusių 1938 m. Kauno „Sakalo“ spaustuvėje išleistoje Stasio Anglickio sudarytoje žemaičių prozos ir poezijos antologijoje „Žemaičiai“.

Daug Sofijos straipsnių, grožinės literatūros kūrinių išspausdino periodiniai leidiniai „Aušrinė“, „Dabartis“, „Gimtoji kalba“, „Kūrybos keliais“, „Lietuva“, „Lietuvių laikraštis“, „Lietuvos žinios“, „Moteris ir pasaulis“, „Motina ir vaikas“, „Naujoji romuva“, „Vilniaus žinios“, „Vyturys“ ir kt.

S. Čiurlionienė-Kymantaitė pasirašinėdavo ne

tik savo pavarde, bet ir slapyvardžiais – A. S. Č., K. S., Pragiedrulius, Sofija, Z. K., S. Č. ir kai kuriais kitais, ištekėjusi visada pirma rašydavo savo vyro pavardę, o tada mergautinę.

Jos dramos kūriniai XX a., ypač pirmojoje jo pusėje, buvo statomi įvairiuose Lietuvos teatruose: vieno veiksmo vaizdelis „Kalinys“ 1914 m. buvo vaidinamas Šiaulių „Varpo“ teatre; pjesė „Pinigėliai“ – 1920 m. Vilniaus teatro studijoje Kaune, 1938 m. – Vilniaus scenos mėgėjų teatre, 1953 m. – Šiaulių dramos teatre; „Aušros sūnūs“ 1923 m. – Valstybės teatre Kaune, „Pasiutusi veidmainystė“ – 1932 m. Valstybės teatre Kaune; „Riteris budėtojas“ – 1934 m. Valstybės teatre Kaune (1934); „Septyni broliai“ – 1934 m. Latvių nacionaliniame teatre (1934); „Dvylika brolių, juodvarniais laksčiusių“ – 1934 m. Valstybės teatre Kaune, 1933 ir 1975 m. – Šiaulių dramos teatre, 1959 m. – Kauno dramos teatre, 1961 m. – Klaipėdos dramos teatre. Itin dažnai jos spektakliai būdavo ir tebėra statomi Lietuvos mėgėjų teatruose. Čia viena iš populiariausių jos pjesių yra „Aušros sūnūs“. Populiarumo nepraranda ir komedija „Pinigėliai“.

Rašytojai mirus, buvo pradėtas spaudai rengti naujas jos „Raštų“ rinkinys, į kurį įtraukti visi žinomi jos grožinės literatūros kūriniai, mokslo darbai, straipsniai, laiškai, kitas rašytinis palikimas. Jos „Raštus“ sudaro 8 tomai. Jie išleisti 1988–2013 metais.

SOFIJOS ČIURLIONIENĖS- KYMANTAITĖS BIBLIOGRAFIJA

- *Lietuvoje*, kritikos knyga (rašė kartu su vyru M. K. Čiurlioniu), Vilnius, 1910 m.
- *Kas ir kaip skaityti*, skaitymo vadovėlis, Vilnius, 1911 m.
- *Iš mūsų literatūros*, literatūros kritikos straipsnių rinkinys, Kaunas, 1913 m.
- *Pinigėliai*, pjesė, 1918 m., [Kaunas], [1941] m.
- *Vaikų teatras*, Vilnius, 1918 m.
- *Komedijėlės: Cyp... cyp... cyp... Miau... miau... miau... Grybų barnis. Barbutė piemenėlė*, S. l., 1918
- *Lietuvių literatūros istorijos konspektas*, Voronežas, 1918 m.
- *Kalinys*: (tikras Lietuvos istorijos atsitikimas: skiriamas jaunuomenei vaidinti), Vilnius, 1919 m.
- *Komedijos*, Vilnius, Kaunas, 1920 m.
- *Laiškai kareiviui*, Kaunas, 1920 m.

- *Komedijos*, Vilnius, Kaunas, 1920 m.
- *Dolpelis ministerijoje tarnauja*: monologas ir laiškai, Tilžė, 1920
- *Kalėjime: sketch with violin and chimes* / Pilka– Vanagaitis. Knygnešys: monologue. – Camden, [1920]
- *Aušros sūnūs*, pjesė, Kaunas, 1923 m., pastatyta 1926 m.
- *Dvylika brolių juodvarniais laksčiusių*, pjesė, 1932 m., – Kaunas, 1945 m.
- *Šventmarė*, apysaka, 1937 m., – Vilnius, 1969 m.
- *Giria Žalioji*, poema
- *Vaiva*, poema
- *Mūsų jauja*, poema
- *Rinktiniai raštai*, Vilnius, 1956 m.
- *Žemaitiška poema*: ištraukos: [plokštelė]. – Ryga, 1980 m.
- *Raštai*: 8 tomai, Vilnius, 1986–2013 m. (trečiame Raštų tome (1988 m., „Vaga“) išspausdintas romanas „Bundanti Žemė“, atsiminimai bei kūriniai žemaičių tarme, tarp jų romanas „Žemaitiška poema“ ir apsakymai.
- *Tie metai*: 3 veiksmų ir epilogo tragedijos kronika. – [Kaunas], [1992] m.
- *Giria žalioji*: penkių giesmių poema, Vilnius, 1997 m.
- *Pasijuokime kartu su Stefa Navardaitiene*: [albumas], Kaunas, 1997 m.
- *Vilniaus skrajojamas teatras „Vaidila“*/ Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejus, Lietuvos teatro istorijos ir tradicijų draugija, Vilnius, 2001 m.
- *Tautos auklėjimo mintys: Kultūros kritika, publicistika, viešos paskaitos, pokalbiai* [sud. A. Martišiūtė Linartienė], Vilnius, 2016 m.

KNYGOS APIE SOFIJĄ
ČIURLIONIENĖ-KYMANTAITE
R. Karmalavičius, *Sofija Čiurlionienė-Kymantaitė*, Vilnius, 1992 m.
V. Daujotytė Pakerienė, *Sofija*, Vilnius, 2016 m.
N. Gaidauskienė, *Sofija Čiurlionienė-Kymantaitė: modernėjančios savimonės kontūrai*, Vilnius, 2018 m.

Rengiant publikaciją naudota informacija, paskelbta šiuose interneto leidiniuose: www.vle.lt, <https://mairioniomuziejus.lt>, www.avangardas.lt, www.sese.skautai.net, <https://lt.wikipedia.org>, <https://lmtoterys.weebly.com/>